

משנה ברכות פרק ה

[ג] האומר: "על קן ציפור יגיעו רחמיך", ו"על טוב יזכר שמך", "מודים, מודים" משתקים אותו.
העובר לפני התיבה וטעה, יעבור אחר תחתיו, לא יהי סורבן באותה שעה. מניין הוא מתחיל? מתחילת הברכה שטעה זה.
[ד] **העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים "אמן"**, מפני הטירוף. ואם אין שם כהן אלא הוא, לא ישא את כפיו. ואם אבטחתו היא שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפילתו, רשוי.
[ה] המתפלל וטעה, סימן רע לו; **ואם שליח ציבור הוא, סימן רע לשולחיו, ששלוחו שלאדם כמותו.** אמרו עליו, על ר' חנינא בן דוסה, שהיה מתפלל על החולין, ואומ': "זה חיה", ו"זה מת". אמרו לו: מניין אתה יודע? אמר להם: אם שגרה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקובל; ואם לאו, יודע אני שהוא מטורף.

משנה עירובין ג:ט

(ט) רבי דוסא בן ארכינס אומר: **העובר לפני התיבה ביום טוב שלראש השנה** אומר: החליצנו את יום ראש החדש הזה, אם היום ואם למחר. ולמחר הוא אומר: אם היום ואם לאמש. ולא הודו לו חכמים.

משנה ראש השנה ג:ח

ח'רש, שוטה, וקטן, אין מוציאין את הרבים ידי חובתן. זה הכלל, כל שאינו מחיב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתן.

משנה ראש השנה ד:ז,ט

(ז) **העובר לפני התיבה ביום טוב שלראש השנה, השיני מתקיע, ובשעת ההלל, הראשון מקרא את ההלל.**
...
(ט) [מי] (מ) שברך ואחר כך נתמנה לו שופר, (ה) תוקיע (ו) מריע ותוקיע, תוקיע ומריע ותוקיע שלוש פעמים. כשם ששליח הציבור חיב, כך כל (ה) יחיד ויחיד חיב. רבי גמליא' אומ': **שליחי הציבור מוציא את [הרבים] ידי חובתן.**

משנה תענית א:ב

רבי יהודה אומר: **העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון שלחג, האחרון מזכיר; והראשון אינו מזכיר.** וביום טוב הראשון שלפסח, הראשון מזכיר והאחרון אינו מזכיר.

משנה תענית ב:ב

(ב) עמדו בתפלה, ומורדין לפני התיבה זקן ורגיל, ויש לו בנים וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה.
(ה) מעשה בימי רבי חלפתה ובימי רבי חנניה בן תרדיון, שעבר אחד לפני התיבה, וגמר את כל הברכה, וענו אחריו: "אמן".

משנה מגילה ד:ג-ו

(ג) אין פורסים את שמע, ואין עוברים לפני התיבה, ואין נושאים כפיהם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירים בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבילים וחתנים, ואין מזמנים על המזון בשם, פחות מעשרה.
...

(ה) המפטיר בנביא, הוא פורס את שמע, והוא עובר לפני התיבה, והוא נושא את כפיו.
ואם היה קטן, אביו או רבו עוברים על ידיו.
(ו) [ז] קטן קורא בתורה ומתרגם, אבל אינו פורס את שמע, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את כפיו.

פוחיח פורס את שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה, ואינו עובר לפני התיבה, ואינו נושא את פפיו.

תוספתא חגיגה (ליברמן) א, ג

תינוק שהביא שתי שערות חייב בכל מצות האמורות בתורה ראוי להיות בן סורר ומורה נתמלא זקנו ראוי לעשות שליח צבור לעבור לפני התיבה ולישא את כפיו

משנה ברכות ו, ו

היו יושבין לאכול כל אחד ואחד מברך לעצמו הסיבו אחד מברך לכולן בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם

תוספתא ברכות (ליברמן) ה, ל

אמ' ר' יהודה לא נחלקו בית שמיי ובית הלל על ברכת המזון שהיא בתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף על מה נחלקו ... ושאינו רגיל אומ' או אחת או שתיים בבית המדרש בית שמיי או' אחד מברך לכולן ובית הלל או' כל אחד ואחד מברך לעצמו.

משנה ברכות ד:ז

(ז) ר' אלעזר בן עזריה אומ': אין תפילת המוספים אלא בחבר עיר. וחכמי אומ': בחבר עיר ושלא בחבר עיר. ר' יהודה אומ' משמו: כל מקום שיש חבר עיר, היחיד פטור מתפילת המוספין.

תוספתא פסחים י:ז'

(ז) המקרא את בניו ובנותיו קטנים, צריך להיות עונה עמהן במקום שעונין. באי זה מקום הוא עונה, הגיע לברוך הבא אומ' עמהן בשם ה', הגיע לברכנום אומ' עמהן מבית ה'.

רמב"ם הלכות תפילה פרק ח

(א) תפילת הציבור נשמעת תמיד, ואפילו היו בהן חטאים, אין הקדוש ברוך הוא מואס תפילתן של רבים. לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור, ולא יתפלל יחידי כל זמן שיכול להתפלל בציבור. ולעולם ישכים אדם ויעריב לבית הכנסת, שאין תפילתו של אדם נשמעת בכל עת אלא בבית הכנסת. וכל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס לתוכה להתפלל, נקרא שכן רע:

(ד) וכיצד היא תפילת הציבור, יהיה אחד מתפלל בקול רם, והכל שומעין. ואין עושין כן בפחות מעשרה גדולים ובני חורין, ושליח ציבור אחד מהן. ואפילו היו מקצתן כבר התפללו ויצאו ידי חובתן, משלימין בהן עשרה, והוא שיהיו רוב העשרה לא התפללו... שכל עשרה מישראל הן הנקראין עדה, שנאמר "עד מתי לעדה הרעה הזאת" וכו' (במדבר י"ד:כ"ז), והיו עשרה, שהרי יצאו יהושע וכלב:

...

(ט) שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן. כיצד, בשעה שהוא מתפלל והן שומעין ועונין אמן אחר כל ברכה וברכה, הרי הן כמתפללין. במה דברים אמורים, במי שאינו יודע להתפלל, אבל היודע אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפילת עצמו:

(י) במה דברים אמורים, בשאר הימים חוץ מראש השנה, ויום הכיפורים של יובל, אבל בשני ימים אלו, שליח ציבור מוציא את היודע כשם שמוציא את שאינו יודע, מפני שהן ברכות ארוכות, ואין רוב היודעין אותן יכולין לכוון דעתן בהן כשליח ציבור, לפיכך אם רצה היודע בשני ימים אלו לסמוך על תפילת שליח ציבור להוציאו ידי חובתו, הרשות בידו:

(יא) אין ממנין שליח ציבור אלא גדול שבציבור בחכמתו ובמעשיו. ואם היה זקן, הרי זה משובח ביותר. ומשתדלין להיות שליח ציבור קולו ערב ורגיל לקרות. ומי שלא נתמלא זקנו, אף על פי שהוא חכם גדול, לא יהיה שליח ציבור, מפני כבוד הציבור. אבל פורס הוא על שמע משיביא שתי שערות אחר שלש עשרה שנה:

(יב) וכן העילג, כגון מי שקורא לעין אלף או לאלף עין, וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתקנן, אין ממני אותו שליח ציבור. והרב ממנה אחד מתלמידיו להתפלל לפניו בציבור:

פרק ט

- (א) סדר **תפילת הציבור** כך הוא, בשחר כל העם יושבין, **ושליח ציבור יורד לפני התיבה ועומד באמצע העם**, ומתחיל ואומר קדיש, וכל העם עונין אמן יהא שמיה רבה מברך בכל כוחן, ועונין אמן בסוף קדיש. ואחר כך אומר ברכו את יי' המבורך, והם עונים ברוך יי' המבורך לעולם ועד. ומתחיל ופורס על שמע בקול רם, **והן עונין אמן** אחר כל ברכה וברכה, **והיודע לברך ולקרות קורא עמו**, עד שמברך גאל ישראל:
- (ב) והכל עומדין מיד ומתפללין בלחש. **ומי שאינו יודע להתפלל עומד שותק** עד שיתפלל שליח ציבור בלחש עם שאר העם. וכל שיגמור תפילתו מן הציבור יפסע שלש פסיעות לאחוריו, ויעמוד במקום שהגיע אליו בעת שפסע:
- (ג) ואחר שיפסע שליח ציבור שלש פסיעות לאחוריו, מתחיל ומתפלל בקול רם מתחילת הברכות, להוציא את מי שלא התפלל, **והכל עומדין ושומעין ועונין אמן אחר כל ברכה וברכה, בין אלו שלא יצאו ידי חובתן בין אלו שכבר יצאו ידי חובתן:**
- (ד) ואומר קדושה בברכה שלישית. וכיון שהגיע שליח ציבור לקדושה, יש רשות לכל אחד ואחד לחזור למקום שעמד בו בתפילה. וכשיגיע שליח ציבור למודים וכורע, כל העם שוחין מעט, ולא ישחו יתר מדאי, ואומרין, מודים אנחנו לך יי' אלהינו ואלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודיות לשמך הגדול והקדוש על שהחייטנו וקיימתנו כן תחיינו ותחננו ותאסוף גלותינו לחצרות קדשך לשמור חוקיך ולעבדך ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך. וכל האומר מודים מודים, משתקין אותו:

רמב"ם ברכות א"א

(יא) כל השומע ברכה מן הברכות מתחילתה ועד סופה, ונתכוון לצאת בה ידי חובתו, יצא, **ואף על פי שלא ענה אמן**. וכל העונה אמן אחר המברך, הרי הוא כמברך. והוא שיהיה המברך חייב באותה הברכה. היה המברך חייב מדברי סופרים, והעונה חייב מן התורה, לא יצא ידי חובתו, עד שיענה, או ישמע ממי שהוא חייב בה מן התורה כמותו:

שו"ת הרמב"ם סימן רנו

שאלה מה יאמר אדונו בדבר מה שאמרו רבותינו ז"ל בתפלת מוסף של ראש השנה כשם ששליח ציבור חייב, כך כל יחיד ויחיד חייב. רבן גמליאל אומר: שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן. תניא: אמרו לו לרבן גמליאל: לדברך למה ציבור מתפללין? אמר להם: כדי להסדיר שליח ציבור את תפלתו וכו'.

לדעת רבן גמליאל, אשר (לפיו) עיקר תפלת ציבור אינה להוציא בה ידי חובתן, ואין הוא אלא בשביל שליח ציבור, שיסדיר תפלתו, האם לא תהיה תפלתן ברכה לבטלה? היה לשליח הציבור להסדיר תפלתו קודם אותה העת או באותה העת וישבו הם בלא תפילה, עד אשר ישלים הסדרתו. וכיצד נמנעו החכמים מלהשיב לו בכגון זה והיה להם לומר לו: איך מותר לפי דעתך לציבור לברך ברכה שאינה צריכה בשביל שליח ציבור, ילמדנו רבנו זאת.

והאם בשאר התפלות של פרקים תספיק הסדרת התפלה בבוא אותו הפרק או בעת חיוב זאת התפילה? ואנחנו מנהגנו, **שלא יתפלל הציבור תפלת מוסף של ראש השנה בלחש, מחשש שמא לכשילימוה ויתחיל שליח הציבור (להתפלל) התפלה, שבה יוצאים ידי חובתן, יסוחו, ואולי יצאו מקצתם לחוץ בסמכם על מה שנוהגים בשאר ימות השנה, אשר יוצאים (בהם) ידי חובתן לעצמם בתפלת לחש, אלא (המנהג הוא שיתחיל) בה שליח ציבור מתחלתה ועד סופה מלה במלה והציבור שותק ושומע אל דבריו ומקדשים במקום הקדושה כמנהגם בשאר ימות השנה בסדר התפלה והכהנים פורסים (כפיהם). האם יש בזה דבר, או דינה כדין תפלת לחש ותבטל אמירת הקדושה ופריסת (הכפיים של) הכהנים? ואם אין בזה כלום, היענה הציבור אמן על כל ברכה וברכה או די להם לשמוע? ואם די להם, יהיו, כשיענו אמן, במדרגת עונה אמן אחר ברכותיו אם לא? ושליח ציבור כיצד יסדיר תפלתו באותה העת, היתפללה לעצמו בהזכרת השם ומלכות או**

יחוש דילמא מיפקיד דינא עליה ומידיחי? ואם הדבר כך ואינו מתפלל אותה אלא בהסדרה לבד, היצא ידי חובתו לעצמו בתפלתו לציבור בקול רם אם לאו? יורינו ושכרו כפול מן השמים.

התשובה

מה שדמיתם מדברי רבן גמליאל, שבתפלת ציבור אצלו אין יוצאין ידי חובתו, הוא דימוי מתמיה, ואין בדבריו כלום שיעור טעות זו כלל. ושמעו עניין הפלוגתא, מה הוא. הכל מודים, רבן גמליאל וחכמים, שכל מי שמתפלל מן הציבור בינו לבין עצמו בלחש, יצא ידי חובתו, ולא יעלה על דעת איש (דבר) זולתו.

והכל מודים, שכל מי שאינו מיטיב להתפלל, אם שמע תפלת שליח ציבור וכוון לבו, יצא ידי חובתו. והכל מודים, שתקנת תפלה בציבור וצורתה היא, שהכל יתפללו בלחש ויחזור שליח צבור על התפלה בקול רם. ועניין הפלוגתא הוא באיש, אשר מיטיב להתפלל, אבל **בחר** שלא להתפלל בינו לבין עצמו בלחש, אלא סומך על תפלת שליח ציבור לבד וישמענה ויענה אמן ולא יקרא דבר בכלל, אף על פי שהוא מיטיב לקרוא והנה רבן גמליאל אומר יצא ידי חובתו, לפי שהוא אומר, כשם ששליח ציבור חייב ומוציא את שאינו בקי, כך מוציא את הבקי. והחכמים אומרים: אין שליח צבור מוציא אלא מי שאינו בקי. וכאשר הקשו על ר"ג בדבר צורת התפלה המפורסמת ואמרו לו לדברך הואיל ושליח צבור מוציא את הבקי כשאנו בקי, למה תקנו תפלת הלחש, כדי שיתפלל מי שירצה מן הבקיאים ולא יתפלל מי שירצה, כפי שאתה טוען? היתה צריכה להיות התפלה אחת, של שליח הציבור לבד, ומי שירצה מן הבקיאים להתפלל עם שליח הציבור, יתפלל, או ישמעו (אליו) כולם ויצאו ידי חובתן, הואיל והוא מוציא את הבקי, (אז) אמר להם: ההקש נכון, והיה זה מספיק, ולא תקנו תפלת הלחש אלא כדי להסדיר שליח ציבור תפלתו. ומי שהתפלל מן האנשים בלחש אז בשעת הסדרת שליח ציבור, יצא, ומי שלא התפלל אף על פי שהוא בקי, הרי יצא בתפלת שליח הציבור. זוהי כוונת דבריהם בלא ספק. ולא נשמע מאיש שיאמר אין אדם יוצא ידי חובתו אלא בתפלת שליח ציבור. וזה דבר, שלו אמרו רבן גמליאל. היה להם להקשות (עליו) במה שהקשית אתה עליהם. אבל הוא לא אמר זאת.

ובתפלות של פרקים מספקת ההסדרה אפילו יום או יומים קודם שחל (זמן), ומכ"ש בעת שחל. ומה שהזכרתם בדבר תקנתכם בתפלת מוסף של ראש השנה, הרי זה מנהג יפה, שאין בו דופי כלל. וכן ראינו המנהג בכל מקום שעברנו בו. ושליח צבור יוצא בו ידי חובתו, אף על פי שלא הסדיר קודם לכן, לפי שמי שהתפלל ולא הסדיר תפלתו, יצא בלא ספק. ולא הצרכנוהו להסדיר (תפלתו) אלא מחשש שמא יטעה. וידוע לכם, ששומע כעונה בכל מקום, ועונה אמן כמברך ואין זה דומה לעונה אמן אחר ברכותיו, משום שכל עונה אמן חייב לשמוע ברכה בהכרח, ולולא זאת, היתה אמן יתומה. וכל מי ששומע ברכה, חייב לומר אמן, אף על פי שאינו מחוייב באותה הברכה וכבר יצא ידי חובתה משום שהוא מרבה לשבח ולפאר ולרומם לשם הנכבד והנורא בזה, שלא (יזכרהו) ולא ישמע זכרו מבלי לצרף לו שבח או אמירת אמן למי שרוממו. ומענין מנהגנו אנו, שראינוהו מחוייב וראוי, לפי מה שאירע לאנשים מן המנהגים הרעים באלו העתות ובאלו המקומות, הרי הוא כפי שאתאר לכם. והוא, שבתפלת שחרית ומוסף בשבתות וימים טובים לבד בגלל ריבוי האנשים אעשה אותה לתפלה אחת כמנהגכם במקומכם במוסף ראש השנה, וכן אם אירעה לנו תפלת מנחה באיחור מאד, עד שאחוש שמא תשקע החמה, אעשה, ששליח צבור יסדיר התפלה בקול רם וקדושה. וראינו, שאין בזה הפסד כלל, לפי שמי שאינו בקי יצא בשמיעת התפלה, והבקי יתפלל לעצמו עם שליח הציבור מלה במלה. ומה שחייב אותי לעשות זאת הוא, שהאנשים כולם בשעת תפלת שליח ציבור אינם משגיחים למה שהוא אומר, אלא מסיחין זה עם זה ויוצאין (החוצה) והוא מברך ברכה לבטלה כמעט, הואיל ואין שומע לה. וכל מי שאינו בקי, כאשר הוא רואה תלמידי חכמים זולתם מסיחין וכחין ורקין ומתנהגין כמי שאינו מתפלל בשעת תפלת שליח ציבור, עושה גם הוא כזה ונקבע בלבבות האנשים כולם, שאין תפלה אלא בעת הלחש. ואנו אומרים באיסורי תורה עת לעשות לד' הפרו תורתך ומכל שכן בתקנת התפלה **ובזה יש משום הסרת חלול השם**, שחושבים בנו שהתפלה אצלנו שחוק ולעג, (ובדבר שיש בו) כדי להוציא האנשים כולם מידי חובה, כפי שזה גלוי לעין. אבל כשנתפלל בשאר ימות החול באנשים מועטים בקיאים, אנו מקיימים התקנה הראשונה ומתפללים לחש ובקול רם. וכתב משה.

שו"ת הרמב"ם סימן רנח

שאלה בדבר זה המנהג, שהתחילו היום לנהוג בו החזנים, והוא הסדרת התפלה.

בעת שמתפלל הציבור הלחש, יסדיר להם החזן התפלה בשבתות וימים טובים מן ד' שפתי תפתח עד יהיו לרצון בלא קדושה וללא ברכת כהנים, אלא על דרך ההקראה, בכך שיקריאם הלחש, ואח"כ יחזור ויסדיר התפלה מן ברוך אתה כפי מנהגו של שליח ציבור בציבור, ויאמר בה הקדושה וברכת כהנים. וזה המנהג, שמקריא החזן הלחש מן ד' שפתי תפתח עד סופו, הוא מנהג שנתחדש מקרוב, הנהיג אותו אחד החזנים ומצא חן בעיני ההמון והתחילו לתבוע זאת מכל חזן. וקשה על החזן לטרוח בעת הלחש להתפלל בקול רם, אח"כ לחזור כמו כן ולהתפלל שנית בקדושה.

וכאשר בא תלמיד חכם אחד, הציע, שתחת להסדיר התפלה בלא קדושה, אח"כ לחזור ולהסדיר שנית בקדושה, יסדיר פעם אחת בקדושה, ותהיה אותה ההסדרה היא תפלתו ויוציא בה מי שאינו בקי ולא יטרח שתי פעמים.

אח"כ אמר ג"כ, שמי שיעשה זאת ההסדרה בלא קדושה ויקריא הקהל, אסור לו לחזור ולהסדיר בקדושה. והזכיר במקצת דבריו, שיש בזה תשובה לגאון ומקצת תלמידי חכמים נתנו חיזוק לזה באמרם, שהתפלה נתקנה בלחש מפני תקנת השבים.

ומקצתם אמרו, שזאת ההסדרה בקדושה היא לתפלתו של שליח ציבור ובה יוציא את מי שאינו בקי, ואם יסמוך על ההסדרה הראשונה, אשר (בה) מקריא הציבור בלא קדושה, לצאת בה ידי חובתו, אסור לו לחזור ולהסדיר שנית קדושה, הואיל והתפלה תהיה שתיים, מה שאסור, אלא אם חידש בה דבר, וביחוד תפלת מוסף, שאסור להתפלל אותה שתי פעמים. והיותר ראוי הוא, שיסדיר בקדושה פעם אחת ויוציא עצמו ומי שאינו בקי בקול רם, זה הראוי לעשות.

וסמך אחד החזנים על זה להסדיר כל תפלה, שירצה ההמון שיסדירה, פעם אחת בקדושה, ולא יעשה זאת אלא בעת דוחק או לפרקים בכל שבת או ימים טובים, כשתארך השהיה בבית הכנסת עד שעה מאוחרת ביום או בשעת הדחק. וקשה זה על קצת ההמון, הואיל ואינם רוצים אלא אותו המנהג שנתחדש, והוא שיסדיר הקראה בלא קדושה, ואח"כ יחזור ויתפלל שנית בקדושה. והאנשים הבקיאם תקשה עליהם הסדרת החזן ללחש, אשר הוא עושה בלא קדושה, הואיל ורוצים הם להתפלל לחש לעצמם, וכאשר מקריא החזן באותה ההסדרה בקול רם, יטעו ותיטרף דעתם ותשתבש תפלתם. וכזה יארע להם ג"כ, כשיסדיר פעם אחת בקדושה, אין הם יכולים להתפלל בלחש, אלא אם יתפללו עמו מלה במלה ויענו הקדושה עם מי שאינו בקי ולא יטעו (מתפלת) שליח ציבור בזה. האם זה מותר להם לעשותו, שיהיו הם אומרים בלחש כל מה שאומר שליח הציבור בתפלה, בכל מלה מדבריו, כדי שלא תשתבש תפלתם. ואחרים אמרו, שזה מנהג פשוט, שיתפלל בלחש ואח"כ יסדיר בקדושה, ומה שתלוי בלחש, אינו בא אלא להקריא הבקי לבד, אבל עליו לומר, בכל עת שישגה, פעמים מספר, ומי שאינו בקי סומך על ההסדרה השניה. ויש מי שחשב, שהראוי שתהיה רק הסדרה אחת בקדושה, ומי שבקי מן הציבור יאמר בלחש עמו מלה במלה, ומי שאינו בקי יענה אמן ויוציא ידי חובתו על כל ברכה וברכה. וכבר שמע עבדו ממנו בזה העניין דבר מעת שלמד אצלו ועמד לפניו, אבל לא זכרו אל - נכון. בחסדו ייטיב להודיע לו דעתו ואיזה הוא הראוי, זה או המנהג הפשוט, להתפלל לחש ואח"כ הסדרה בקדושה. והאם המנהג שנתחדש, שיקריא החזן הלחש ואח"כ יחזור ויסדיר התפלה בקדושה, מותר אם לאו? יורינו הדרתו הקדושה כפי חכמתו המופלאה, ושכרו כפול מן השמים.

התשובה

הראוי, אשר צריך לסמוך עליו, הוא מה שתיקנו החכמים ז"ל, והוא שיתפללו הכל בלחש ויצא ידי חובתו כל מי שהתפלל, אין הבדל בין שליח ציבור או זולתו מן הקהל, ואח"כ יחזור שליח הציבור ויתפלל בקול רם בקדושה כדי להוציא את מי שאינו בקי. וזוהי דעת החכמים, והיא ההלכה. ואין חולק רבן גמליאל בזאת התקנה, שכך נתקנה וכך ראוי לעשות, ואין רבן גמליאל חולק אלא בדבר אחר, והוא שהוא סובר שעיקר תקנת תפלת הלחש כדי לסדר שליח ציבור תפלתו לבד, ושכאשר הוא מתפלל בקול רם בתפלתו, אשר [הוא מתפלל], יצא בה ידי חובתו, הוא וכל מי שרצה לסמוך על תפלתו, בין בקי בין שאינו בקי. ואינה הלכה בשאר ימות השנה, אלא כל בקי אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו אבל זה המנהג אשר הזכרת, להסדיר התפלה שתי פעמים בקול רם, הוא טעות גמורה לדברי הכל ושיבוש עצום לכל מי שהוא בקי, ויהיה הוא משמיע קולו בתפלתו, וזה מעשה בורות בלא ספק אבל רבים מתפללים פעם אחת בקדושה לבד, והוא היותר הטוב והיותר ראוי.

ומה ששמעתם מאחד מחכמי ארץ אדום שכך ראוי בהכרח, ר"ל שיתפלל שליח הציבור פעם אחת בקול רם וקדושה ושלא יהיה שם לחש כלל, הרי אומר אני בזה הלכתא כותיה ולא מטעמיה, מפני שראיתי דבריו ביד ר' נסים ור' שמריה ש"צ, והם כולם דברים, שיש בהם שגיאות רבות וחוסר עיון, כאלו הוא סובר, שאסור

שתהיה שם תפלה בלחש כלל, והביא ראיות חלשות ומשובשות מאד. אבל אני אומר, שכך רצוי בזמננו בגלל סיבה שאבארנה, והיא שכאשר מתפלל שליח הציבור בקול רם, פונה כל מי שהתפלל ויצא ידי חובתו, או לדיבור או לשיחה בטלה והופך פניו מן ההיכל ויורק ומסיר כיחו. וכאשר רואה זאת מי שאינו בקי, עושה הוא ג"כ כך בלא ספק וחושב שזה שאומר אותו שליח ציבור, אין סומכים עליו ויוצא (החוצה) כל מי שהוא אינו בקי, אף כי לא יצא ידי חובתו, ותבטל הכוונה, אשר בגללה ירד שליח הציבור (לפני התיבה), שהיא להוציא את שאינו בקי. ואם האנשים לא יתפללו לחש כלל, אלא יתפללו הכל אחר שליח הציבור תפלה אחת בקדושה, כל בקי יתפלל עמו בלחש, וכל שאינו בקי ישמע, ויכרעו הכל עמו, כשפני העם אל ההיכל, בכוונה, הרי (בזה) כבר יצאו כולם ידי חובתן, ויהיה הדבר מסודר ומתוקן ותימנע אריכות החזרה ויוסר חלול השם שנתפשט בין הגוים, והוא שהיהודים רוקקים וכחים ומסיחין בתוך תפלתם, כי כך הם עדים לדבר וכך הוא היותר ראוי אצלי באלו הזמנים, מן הסיבות אשר הזכרונן. וכתב משה.

שו"ת הרמב"ם סימן רכא

שאלה מה יאמר אדוננו בדבר קהל, שהתפללו וכולם בקיין בתפלה, היסדיר שליח צבור התפלה עליהם, כדי שלא לבייש את מי שאינו בקי, שעיקר סדר התפלה בעבורו או לא יסדיר להם שליח צבור את התפלה, מפני (שהיא) ברכה שאינה צריכה, לפי שכבר הוציאו עצמם ידי חובה בלחש, או ירד שליח צבור (לפני התיבה) לכתחלה ויתפלל לפניו, והם לא יתפללו לעצמם לחש, כדי שלא תבטל תורת הסדרה, או קיום תפלת הלחש ראוי יותר? ואם אין ההסדר מותר אלא במעמד מי שאינם בקיאים, כמה (יהיה) שיעורם, האם עשרה או פחות?
התשובה

מאחר שתקנו החכמים ז"ל, שירד שליח צבור לפני התיבה להוציא מי שאינו בקי, ועל דעת ר"ג להוציא אפילו בקי שלא התפלל בינו לבין עצמו, לא תהיה תפלת שליח צבור ברכה לבטלה בשום פנים בסיבת עיקר ההתקנה, אף על פי שאין בזה הקהל מי שלא יצא, כמו שהם תקנו הקדוש בבית הכנסת והיה עיקר זה (הדבר) מפני האורחין, ונתחייב בכל בתי כנסיות, אפילו אין שם אורחין וכמו שתקנו חזרת תפלת מעריב בליל שבת בעבור המתאחרין, כדי ששיגו התפלה, ונתחייב זה תמיד, אפילו אין שם מי שלא היה שם בתחלה. וכן כל מה שתקנו בסיבת (דבר) כזה, אין עניינו, עד שתהיה שם הסיבה לעשותו, אשר בעבורה נתקן, אלא עניינו, שיעשה זאת בכל אופן, שמא תהיה שם הסיבה המחייבת לעשותו. וצריך להבין זה הענין לפי שלולא זה, היו החכמים ז"ל נותנים דבריהם לשיעורין והיו צריכים לבדוק כל אדם בבית הכנסת ולדעת מצבו, ואז יחזור שליח צבור על התפלה או לא יחזור, ולא כך עניין התקנות והגזרות. וכתב משה

שו"ת הרמב"ם סימן רנט

שאלה ותורנו הדרתו ג"כ מה דעתו בזה, שכבר טרחנו בו עד שנסדר ונתקיים, ועוררנו בו שנאת אנשים רבים ונשאר זמן רב שונאים אותנו, עד שהגיע הענין בו (לידי כך), שנהגו בו רבים. וזה ששאלנו ממנו פסק להסדיר התפילה בקדושה במקום מה שהיו מסדרים אותה בלא קדושה. ומנעו אנשים זאת וכפינום בפסקו. נשאר זמן מה בלתי - מרוצים מזה, עד שארכו הימים והוקל (להם). בראשונה נתקן זה בבית הכנסת הקטן, אח"כ עבר הדבר אל הגדול, וסמכו על זה הכל בכל הימים, שנאסף בהם הקהל, חוץ משני ימים, עצרת וכיפור, לפי שהמשיכו להסדיר הלחש בהם בלי קדושה, עד שחוזר הש"ץ בקרובה ועושה החזנות בכיפור ואומר בעצרת ההזהרות ושקדנו תכלית השקידה, עד שנתקן בבית הכנסת הקטן, שיתפללו בעצרת הסדרה בקדושה ויאמרו ההזהרות אחרי התפלה ובכיפור גם כן יסדירו בקדושה כל התפילות ואח"כ יעשו הקרובה בפשטות בלא תפלה. אבל בבית הכנסת הגדול מנע זאת מי שעובר לפני התיבה במוסף בעצרת ומי שאומר הקרובה בכיפור. ואולי ישמעו החיוב בזה מהדרתו, לפי שסומכין על דבריו ואין חולקין עליהם, ושכרו כפול מן השמים, לפי שתלמידי חכמים שבהם להם כוונה בזה לחיזוק המנהג, ואם ישמעו פסק הדרתו, תחדל כוונתם ותבטל. התשובה
יפחד מאלוהים מי שמבלבל את הראוי, ולא יחלק העניין ויישאר כולם לפי מה שכבר נתקן. וכתב משה.